

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ФАКТОРИ РУХУ БІЖЕНЦІВ З УКРАЇНИ ДО КРАЇН ЄС: КІЛЬКІСНИЙ АНАЛІЗ

SOCIO-ECONOMIC FACTORS OF THE REFUGEE MOVEMENT FROM UKRAINE TO EU COUNTRIES: QUANTITATIVE ANALYSIS

Процес вимушеної міграції людей з однієї країни до іншої має безпрецедентні економічні та політичні наслідки. Окрім того, це є складний багатокомпонентний процес, який впливає на ринок праці, фінансову діяльність, політичні рішення і виборчу поведінку, соціокультурні комунікації та інші процеси. Вторгнення Росії в Україну у лютому 2022 року спричинило хвилю українських біженців з країни, яку охопила повномасштабна війна. Оскільки інвазія російських військ із самого початку відбулася вздовж усього кордону України з Росією та частини кордону з республікою Білорусь, то це визначило основний напрямок міграції – на захід. Проте, як засвідчує статистика, ось уже рік після повномасштабного вторгнення, ми можемо спостерігати нерівномірний розподіл вимушених мігрантів поміж країнами ЄС. На думку авторів, урахування досвіду міграційної кризи ЄС 2015 р., яка мала вплив на політичну позицію і законодавчі аспекти, щодо біженців; а також, дослідження факторів впливу, які могли мати найвагоміше значення у нерівномірному розподілі біженців поміж країнами ЄС могли б висвітлити причини такої дисперсії.

Ключові слова: вимушена міграція, біженці, політика щодо біженців, міграційна політика, криза біженців, міграція, політика надання притулку, економічні мігранти, політичні біженці.

The process of forced migration of people from one country to another has unprecedented economic and political consequences for both sides. Besides, it is a complex multi-component process that affects the labor market, financial activities in the country, political decisions and electoral process, socio-cultural communications and other processes. The invasion of Ukraine by the Russian Federation on February 24, 2022 caused a mass wave of Ukrainian refugees from a country engulfed in full-scale war. Since the invasion of Russian troops from the very beginning took place along the entire border of Ukraine with Russia and part of the northern border with the Republic of Belarus, this determined the main direction of migration of Ukrainian refugees to the West. The reaction of European countries, as well as the opening of the borders of the Schengen zone, was of crucial importance to certain parties of migrants from Ukraine. After a year of the full-scale invasion, we can observe an uneven distribution of forced migrants from Ukraine seeking asylum among EU countries. Despite the fact that the general political position of the EU countries was more or less consequential in relation to refugees from Ukraine. Therefore, in this context, the experience of the EU migration crisis of 2015, which influenced the political position and legislative aspects regarding refugees from Ukraine, is taken into account. As well as the exploration and analysis of influencing factors, this could have the greatest importance in the uneven distribution of refugees between EU countries. Expected results of this research paper would clarify how migration policy has changed since 2015 and what correlations can be build. The conclusions of the paper might be lightening narratives for the adequate protection and assistance of those who have been forcibly up-rooted and be considered in migration and asylum policy. This is especially important in the post-truth era, when appeals to feelings stronger than facts and reliable information. Ago conscientious and professional approach to mostly complex topics – this is the only chance to build a positive relationship and ensure socio-economic development. This applies to both internal affairs, and mutual relations between countries.

Key words: forced migration, refugees, refugee policy, migration policy, refugee crisis, migration, asylum policy, economic migrants, political refugees.

УДК 339.9:327.7:314.1(ЄС)

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.5-9>

Максимук А.О.¹

к.е.н., доцент кафедри міжнародного економічного аналізу і фінансів, Львівський національний університет імені Івана Франка

Москалик Л.Р.²

к.е.н., доцент кафедри міжнародного економічного аналізу і фінансів, Львівський національний університет імені Івана Франка

Maksymuk Andriy

Ivan Franko National University of Lviv

Moskalyk Liana

Ivan Franko National University of Lviv

Постановка проблеми. Глобальна міграція завжди були невід'ємним явищем суспільного розвитку. Дослідження, що присвячені аналізу масштабів і напрямків міграційних потоків висвітлюють різні аспекти цього явища для національних економік, так само як і в глобальному вимірі. І, попри можливі негативні наслідки масової вимушеної та нелегальної міграції, багато країн отримують також і користь від притоку людських ресурсів. По різному розподіляються міграційні маси і поміж країнами. Багатофакторна система впливу на те, якими будуть наслідки масової міграції є комплексною і динамічною, та, підлягає вивченню з метою формування адекватної політики, щодо корегування масового прибуття людей, надання притулку чи тимчасового захисту, тощо.

Попри загальні правила для усіх країн Європейського Союзу щодо біженців та прийняту Радою ЄС Директиву про тимчасовий захист (Temporary protection) [9], яка запровадила нормативно-правові положення для допомоги у врегулюванні масового прибуття людей, політика країн ЄС в питаннях біженців має відмінності, у залежності від країни. Попри все, на широкий загал, політична позиція європейських країн у питанні прийому українських біженців у 2022 році була більш-менш консенсусною. У цій ситуації важливо розуміти, що впливало на позицію тієї чи іншої країни. І тут невід'ємною складовою для розуміння поведінки Європейських країн у 2022 році, необхідно брати до уваги попередній досвід – кризу біженців у 2015 р. Також цікаво подивитися як змінилася

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5119-0380>

² ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0664-7422>

міграційна політика країн та які залежності мали місце у проміжку між 2015–2022 роками. Оскільки впродовж тривалого періоду часу проблема міграції була чи не одним з найпроблемніших питань як для цілого ЄС, так і для кожної країни окремо. Підхід до питання біженців в Євросоюзі – питання політичне та ідеологічне. Національні уряди демократичних європейських країн мають вагому залежність від громадської думки всередині країни. Проте, на фоні війни в Україні, ґрунтуючись на загальній солідарності з Україною у протистоянні російській агресії уряди вимушені були пристосувати свою політику, щодо надання тимчасового притулку. Прояви такої консолідації ми очікуємо побачити за результатами нашого емпіричного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Точно підрахувати скільки шукачів притулку прибуває до Європи дуже складно, практично неможливо, але за даними статистичної агенції Eurostat [8] рекордними були 2015 і 2016 роки. У кожен з тих років прохання про притулок у країнах ЄС подали близько 1,3 мільйона людей. Попри зменшення загальної кількості біженців у 2017–2018 рр. деякі з європейських країн відчували політичні наслідки кризи з мігрантами особливо гостро, зокрема тому, що велика кількість шукачів притулку зосереджується в окремих регіонах, насамперед у країнах прибуття: Італії, Греції та Іспанії, а також у деяких країнах ЄС, де мігранти знайшли найсприятливіші умови: у Німеччині, Швеції та інших [8].

Серед найбільш помітних подій, які порушили принципи вільного пересування в межах об'єднаної Європи, до повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 р. була пандемія COVID-19. Низка локдаунів, карантинні заходи, усе це, та інше, внесли обмеження на пересування не лише європейських резидентів, а й людей по цілому світу. Особливо гостро вони стали відчутними для нерезидентів: цілий спектр національних заходів, стосувався змін, які обмежували права мігрантів і біженців, що спричинило затримки з поданням заяв про надання притулку (Ramji-Nogales J., Goldner Lang I.) [19].

Незважаючи на існування Хартії ЄС про основні права, яка захищає право на пошук притулку у ситуаціях, що загрожують основним правам людини; європейські країни, як наприклад, Італія, а також Іспанія і Греція назвали пандемію «національною надзвичайною ситуацією у сфері охорони здоров'я», щоб запобігти висадці людей у портах або перетину їхніх кордонів (Crawley H.) [5].

На думку Clemente-Suárez V. J., Navarro-Jiménez E., Moreno-Luna L., Saavedra-Serrano M. C., Jimenez M., Simón J. A., Tornero-Aguilera J. F. [4] вплив кризи, спричиненої COVID-19, на глобальну економічну ситуацію вдвічі перевищував наслідки

фінансової кризи 2008 року. Уряди виявилися не готовими до нової реальності до якої необхідно було адаптуватися, а бюджети багатьох країн не спроможні справитися з переважанням, щоб забезпечити одночасне функціонування системи охорони здоров'я, підтримки бізнесу та вирішувати актуальні питання у соціальній сфері, тощо. Єврокомісія опублікувала цифри про рецесію в Єврозоні на -7,8%, де Іспанія мала рекордні -12,4%, а Італія – майже – 10% [4] (Clemente-Suárez V. J., Navarro-Jiménez E., Moreno-Luna L., Saavedra-Serrano M. C., Jimenez M., Simón J. A., Tornero-Aguilera J. F.). Ці дві країни були серед країн із найбільшим потоком біженців, починаючи з 2015 року через величезну протяжність узбережжя Середземного моря. За таких обставин питання прийому біженців відійшло на задній план.

Чим жорсткішими були обмеження, тим сильніші протести, які вони викликали у відповідних країнах, особливо там, де урядам вдалося зберегти низькі рівні смертності (Hunger S., Hutter S., Kanol E.) [11]. Кількість протестів проти урядової політики стримування, як правило, залежала від кількох факторів, серед яких: 1) суворість заходів; 2) рівень довіри до урядових рішень; 3) ступінь громадянських свобод громадян до пандемії. Виходячи з цих трьох пунктів, там де вищий рівень демократії та де сильніші обмеження, тим більше відбувалося протестів. У період з березня 2020 р. по січень 2021 р. оціночна кількість подій, пов'язаних з протестами становила 1322 події в Німеччині, 1487 події в Іспанії та 1168 подій у Франції (Hunger S., Hutter S., Kanol E.) [11]. Отож, уряди деяких європейських країн справді зіткнулися з випадками протестів на підтримку мігрантів.

Природно, що кожен виклик спричиняє реакцію. Тоді, як деякі галузі економіки постраждали через обмеження, спричинені COVID-19, інші сектори швидко адаптувалися та швидко розвивалися. Наприклад, таке зростання було зареєстровано у фінансовому секторі «рух капіталу із залученням платформ, необанків або цифрових активів»; цілком очікувано, фармацевтичному секторі, а також, логістичних послугах, виробництво хімікатів та індустрія моди (Delardas O., Kechagias K. S., Pontikos P. N., Giannos P.) [6]. З падінням у деяких секторах економіки частина населення, яка була гнучкою у своєму працевлаштуванні, знайшла інші способи зайнятості, а відтак, для деяких країн ЄС проблема трудової міграції стала однією з найнагальніших проблем. Коли підприємства відкриті для роботи, але не вистачає працівників, то це означає потенційну загрозу безперервній рецесії економіки.

Міграційна політика ЄС формувалася на основі багатьох факторів. Один з найбільш важливих із них був досвід, так званої, кризи біженців 2015 року. Кількість людей, які шукали притулку

в європейських країнах, виявилася непосильною для урядів деяких європейських країн. У результаті шукачі притулку, які прибували до берегів Європи з країн Африки та Арабського світу сприймалися багатьма політиками, як загроза національній безпеці, ідентичності та суспільству і культурній однорідності Європи» (Almustafa M.) [2]. На думку Альмустафи корінь проблеми криється в культурних відмінностях, не бажанні асимілюватися, несприйнятті європейських норм життя і тим фактом, що темпи зростання населення для мусульманських груп населення є вищі, ніж для європейців.

Мусульманські автори (Modood T.) та їхні симпатичні зазначають, що, акцентуючи на проблемі безпеки та сприймаючи кожного мусульманина як потенційного терориста, європейські уряди зневажають мільйони звичайних законотворчих мусульман [14]. З іншого боку, фокус західних досліджень зосереджується на причинах деструктивної поведінки мусульман і часто знаходячи її в структурі сім'ї та сексуальних розладах (Puar & Rai, 2002) [21], при цьому стаючи на захист прав більшості внаслідок загрози через положення про захист меншин.

Концепція “мультикультуралізму”, яка створила пастку для європейських урядів, будується навколо ідеї поваги до культурної різноманітності без ієрархізації соціальних груп (Trotman, 2002) [15]. Припускається, що європейські галузі потребували дешевої робочої сили, яку не могли забезпечити європейські громадяни самі. Фактом є те, що багато європейських країн використовували систему «амністії» програми легалізації нелегальних працівників-мігрантів (Modood, 2006) [14]. Це призвело до збільшення різноманітності європейського суспільства та “боротьби неспівмірних цивілізацій” (Pertwee E.) [17].

Попри культурні розбіжності, причиною напливу біженців до Європи були по-перше, якість життя в країнах Європейського Союзу, яка є значно вища, ніж у країні походження цих біженців; по-друге, значна частина їх тікали від війни та авторитарного режиму.

Загострення ситуації з інцидентами на морі, на кордоні та в таборах для біженців і перевантаження місцевих, регіональних і національних адміністрацій призвели до дискусій про прийом біженців (Barlai M., Faehnrich B., Griessler C., Rhombert M.) [3]. Природно, що для демократичного суспільства дискусія є продуктивним способом пошуку ефективного вирішення проблеми. З одного боку, пропонувалося запровадження лімітів для біженців; з іншого – “культура гостинності”; або ж репутація країни, з одного боку, та свої виборці з іншого. Отож, європейські країни так і не змогли вибудувати єдину політику щодо біженців.

Є два окремі фактори, які вплинули на реакцію європейських країн. По-перше, це, так званий, «розрив північ-південь», який є результатом більшої вразливості південних країн для біженців, основним способом транспортування яких було Середземне море (Ayaz A., Wadood A.) [1]. Не дивно, що країни, які не мали довгої берегової лінії, або країни Північної Європи мали тут перевагу над такими країнами, як Італія, Греція та Іспанія. По-друге, є так званий, «розкол між Сходом і Заходом», заснований на різних рівнях політики культури та прийняття. Деякі країни Східної Європи, зокрема Чехія, Болгарія, Польща та Угорщина відмовилися приймати біженців (Ayaz A., Wadood A.). Очевидно, що країни Східної Європи ставили на перше місце економічну спроможність та стабільність всередині країни над репутацією, яка може постраждати через ці обмежувальні дії.

Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну європейські країни прийняли активну позицію допомоги українським біженцям. Факторами, які мали вплив (Ayaz & Wadood, 2020) [1] називають 1) безпрецедентне Російське вторгнення в Україну – це випадок масової агресії в Європі, а не десь на Близькому Сході, тому уряди країн, які розвиваються за цілями демократичного розвитку і Європейської інтеграції не могли стримати своєї реакції і не проявити підтримку; 2) надання переваги шукачам притулку християнам над мусульманами, яке існує в Європейських країнах; 3) війна в Україні є фактом міжнародної агресії та порушенням міжнародного права. А Росія – це небезпечний агресор, який, як повідомляється, має найбільший у світі потенціал ядерної зброї. Дехто стверджує, що «вторгнення було глобальним політичним потрясінням, якому немає рівних в європейській історії після Другої світової війни» (Dräger L., Gründler K., Potrafke N.) [7]. У той же час, війни в Сирії, в Іраку та Афганістані – були одними з причин напливу біженців із цих країн у 2015 році.

Постановка завдання. У цьому дослідженні ми також зацікавлені в аналізі розподілу українських біженців поміж країн Європейського Союзу. У часовому вимірі хвилі українських біженців можна поділити на чотири періоди: 1) перші два місяці до повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 р. (ті, хто виїхав до початку війни); 2) через два місяці після початку війни (основна хвиля, багато з них розраховували на швидке вирішення ситуації); 3) з травня по жовтень (тимчасово затишшя); 4) з жовтня (після початку агресії та ударів, скерованих по енергосистемі України). Наше завдання – зрозуміти, наскільки значущі такі чинники, як віддаленість від кордону з Україною, культурна та мовна близькість, рівень економічного добробуту, досвід у кризі біженців 2015 року, рівень демократичності політичного режиму впливають

на кількість прийнятих українських біженців. Для цього для початку необхідно відповісти на запитання: Якими шляхами розповсюджувалися біженці по Європейському Союзу?

Виклад матеріалів дослідження та обґрунтування наукових результатів. Для інтерпретації результатів нашого дослідження важливо констатувати той факт, що військова агресія Росії проти України розпочалася ще у лютому – березні 2014 р. з анексією Криму і окупацією Донецької і Луганської областей, на території яких було проголошено Донецьку та Луганську народні республіки. Цей збройний конфлікт між Росією та Україною не був визнаним як війна жодною зі сторін. Проте, він став підставою для тисяч людей у пошуках притулку у Європі. Подальша ескалація, яка вже однозначно мала виміри повномасштабного військового вторгнення 24 лютого 2022 року спричинила хвилю масового напливу біженців з України.

На той час, європейськими країнами було введено обмеження на всі види переміщень через кордони, в тому числі з третіми країнами, до переліку яких входила і Україна, разом з обмеженнями для біженців. Солідарне відношення у питанні

прийому українських біженців країнами Європи, в тому числі, не обмежуючись членами ЄС, різко відрізняється від поведінки з шукачами притулку в 2015 році та політики реалізовано під час пандемії COVID-19. Інша сторона ситуації, що склалася, полягала в тому, що міграція вже давно є важливою для функціонування європейських економік (Ruxandra, 2020) [21].

Об'єднання європейських країн у готовності допомагати втікачам від війни в Україні продиктована ще й політичними факторами. Одна з них - це посилення тиску з боку урядів деяких країн, таких як Польща, країни Балтії на уряди інших країн. Таке ставлення спричинене тим, що ці уряди вбачали загрозу своїй національній безпеці Інший – це те, що війна відбувається в Європі, занадто близько до кордонів НАТО. Враховуючи російські амбіції щодо України, Молдови та можливо, Білорусі, потенційна анексія будь-якої з цих країн означала б розширення кордонів між НАТО і Росією (або її сателітами).

Для кількісного аналізу ми скористалися ресурсами World Bank, Economist Intelligence, OECD, UNHCR, Elinguistics, Eurostat та іншими (див. табл. 1).

Таблиця 1

Дані, що використовувались для кількісного аналізу

Індикатор	Од.вим.	Джерело	Посилання	Країни
1	2	3	4	5
Біженці з України зафіксовані в країні	Осіб	UNHCR	https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine	Bulgaria, Czechia, Estonia, Hungary, Latvia, Lithuania, Poland, Moldova, Romania, Slovakia, Albania, Armenia, Austria, Azerbaijan, Belgium, Bosnia, Croatia, Cyprus, Denmark, Finland, France, Georgia, Germany, Greece, Iceland, Ireland, Italy, Liechtenstein, Luxembourg, Malta, Montenegro, Netherlands, Macedonia, Norway, Portugal, Serbia, Slovenia, Spain, Sweden, Switzerland, Turkiye, UK
Відстань між столицями	Km	Kristian SkredeGleditsch	http://ksgleditsch.com/data/capdist.csv	Bulgaria, Czechia, Estonia, Hungary, Latvia, Lithuania, Poland, Moldova, Romania, Slovakia, Albania, Armenia, Austria, Azerbaijan, Belgium, Bosnia, Croatia, Cyprus, Denmark, Finland, France, Georgia, Germany, Greece, Iceland, Ireland, Italy, Liechtenstein, Luxembourg, Malta, Montenegro, Netherlands, Macedonia, Norway, Portugal, Serbia, Slovenia, Spain, Sweden, Switzerland, Turkiye, UK
Загальна чисельність населення	осіб	World Bank	https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL	Bulgaria, Czechia, Estonia, Hungary, Latvia, Lithuania, Poland, Moldova, Romania, Slovakia, Albania, Armenia, Austria, Azerbaijan, Belgium, Bosnia, Croatia, Cyprus, Denmark, Finland, France, Georgia, Germany, Greece, Iceland, Ireland, Italy, Liechtenstein, Luxembourg, Malta, Montenegro, Netherlands, Macedonia, Norway, Portugal, Serbia, Slovenia, Spain, Sweden, Switzerland, Turkiye, UK

1	2	3	4	5
Індекс демократії 2022	Від 0 до 10	Economist Intelligence	https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2022/	Bulgaria, Czechia, Estonia, Hungary, Latvia, Lithuania, Poland, Moldova, Romania, Slovakia, Albania, Armenia, Austria, Azerbaijan, Belgium, Bosnia, Croatia, Cyprus, Denmark, Finland, France, Georgia, Germany, Greece, Iceland, Ireland, Italy, Luxembourg, Malta, Montenegro, Netherlands, Macedonia, Norway, Portugal, Serbia, Slovenia, Spain, Sweden, Switzerland, Turkiye, UK
Середня заробітня плата	USD	OECD	https://data.oecd.org/earnwage/average-wages.htm	Czechia, Estonia, Hungary, Latvia, Lithuania, Poland, Slovakia, Austria, Belgium, Denmark, Finland, France, Germany, Greece, Iceland, Ireland, Italy, Luxembourg, Netherlands, Norway, Portugal, Slovenia, Spain, Sweden, Switzerland, Turkiye, UK
Генетична близькість мов	Значення від 0 (та сама мова) до 100 (найбільша можлива відстань)	Elinguistics	http://www.elinguistics.net/Compare_Languages.aspx	Bulgaria, Czechia, Estonia, Hungary, Latvia, Lithuania, Poland, Moldova, Romania, Slovakia, Albania, Armenia, Austria, Azerbaijan, Belgium, Croatia, Cyprus, Denmark, Finland, France, Georgia, Germany, Greece, Iceland, Ireland, Italy, Liechtenstein, Malta, Montenegro, Netherlands, Macedonia, Norway, Portugal, Serbia, Slovenia, Spain, Sweden, Switzerland, Turkiye, UK
Загальні двосторонні зобов'язання плюс витрати на біженців	% до ВВП	Ukraine Support Tracker – 9th release	Christoph Trebesch, Arianna Antezza, Katelyn Bushnell, Andre Frank, Pascal Frank, Lukas Franz, Ivan Kharitonov, Bharath Kumar, Ekaterina Rebinskaya & Stefan Schramm (2023). "The Ukraine Support Tracker: Which countries help Ukraine and how?" Kiel Working Paper, No. 2218, 1-65.	Bulgaria, Czechia, Estonia, Hungary, Latvia, Lithuania, Poland, Romania, Slovakia, Austria, Belgium, Croatia, Cyprus, Denmark, Finland, France, Germany, Greece, Ireland, Italy, Luxembourg, Malta, Netherlands, Norway, Portugal, Slovenia, Spain, Sweden, Switzerland, Turkiye, UK
Довіра до російського президента	%	Pew Research Center	https://www.pewresearch.org/global/database/indicator/49	Belgium, France, Germany, Greece, Italy, Netherlands, Spain, Sweden, UK
Чинні дозволи для українських громадян	% від населення	Eurostat	https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_resvalid/default/table?lang=en	Bulgaria, Czechia, Estonia, Hungary, Latvia, Lithuania, Poland, Romania, Slovakia, Austria, Belgium, Croatia, Cyprus, Denmark, France, Germany, Greece, Ireland, Italy, Liechtenstein, Luxembourg, Malta, Netherlands, Norway, Portugal, Slovenia, Spain, Sweden, Switzerland

Джерело: складено авторами

Кореляційний аналіз факторів впливу на напрямки руху біженців з України показав, що економічні та демократичні фактори не були важливими при виборі біженцями місць для захисту, на відміну від географічних і мовних, а також факторів прихильного ставлення (підтримки України) і наявності діаспори (соціальних зв'язків).

Як видно за розподілом, – більшість біженців обрали місце на основі мовної (щонайменше

віддаленої) близькості, і більшість біженців не подолали відстані, більшої за 1700 км від Києва.

Також наявність української діаспори було важливим фактором визначення місця переміщення, хоча треба зазначити, що всі ці три фактори також перебувають у тісному взаємозв'язку між собою.

Отже, географічна віддаленість, кількість виданих до початку війни дозволів для українських

Таблиця 2

Кореляція між біженцями з України та географічними, економічними, демократичними, мовними та іншими факторами

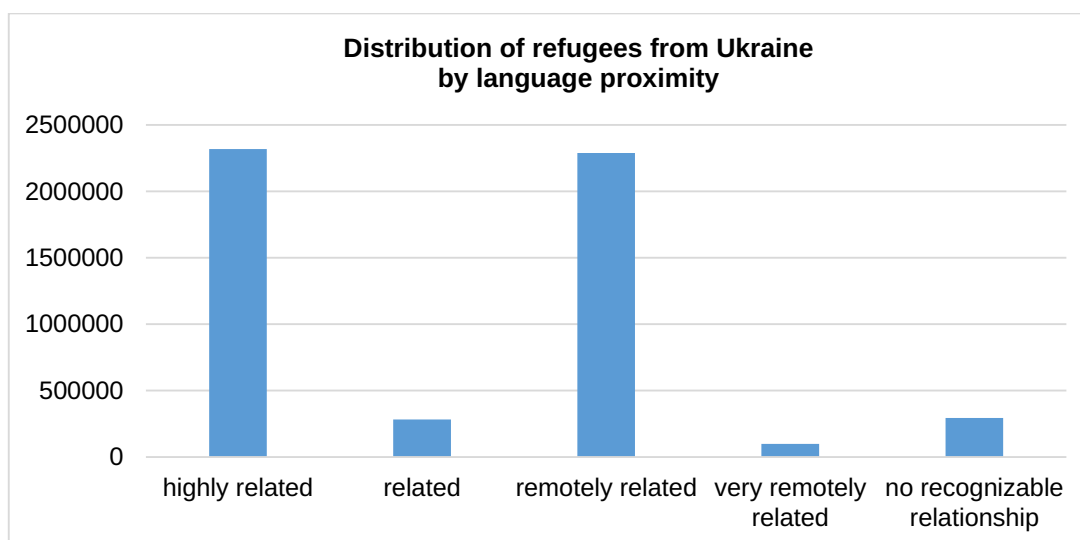
	Відстань між столицями	Індекс демократії	Середня заробітня плата	Мовна наближеність	Загальні двосторонні зобов'язання плюс витрати на біженців % до ВВП	Довіра до путіна	Чинні дозволи для українських громадян % від населення, 2021
Біженці з України, % населення	-0,37**	0,06	-0,31	-0,33**	0,86***	-0,26	0,86***

*** істотний, 1% рів, ** 5%, * 10%

Джерело: складено авторами за матеріалами поданими в таблиці 1

Таблиця 3

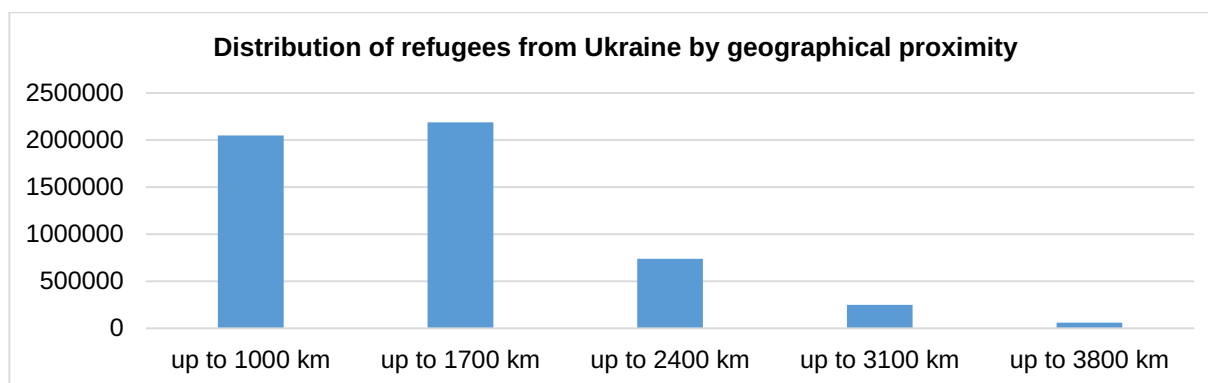
Розподіл біженців з України за мовною близькістю

Джерело: складено авторами за матеріалами поданими в таблиці 1

Таблиця 4

Розподіл біженців з України за географічною близькістю

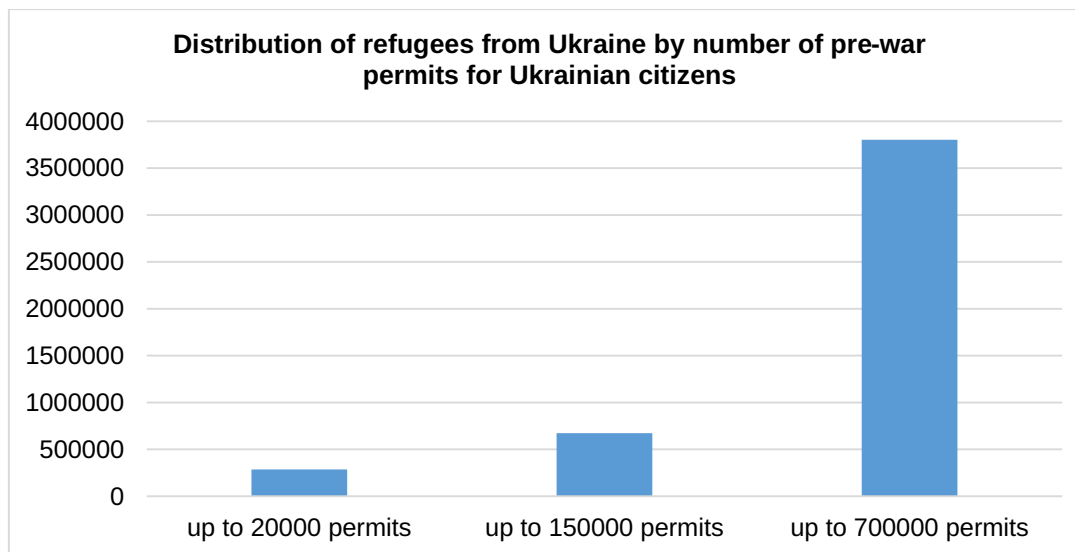

Джерело: складено авторами за матеріалами поданими в таблиці 1

громадян (довоєнні соціальні зв'язки/діаспора), а також мовна близькість буди значущими факторами у розподілі українських біженців у європейських країнах.

Аналізуючи детальніше географічний фактор впливу на напрямки руху українських біженців, розуміємо, що найбільше біженців прийняли країни ЦСЄ, які відносно недалеко знаходяться від

Розподіл біженців з України за кількістю дозволів для українських громадян виданих до початку війни

Джерело: складено авторами за матеріалами поданими в таблиці 1

України, хоча Угорщину та Румунію обрали місцем захисту приблизно такий же відсоток (до кількості населення) осіб, що і, приміром, Португалію (фактор діаспори), Ірландію (фактор політики) та Ісландію.

Фактор мовної близькості у випадку деяких країн не сильно відрізняється від фактора географічної близькості, проте приклади Естонії і Молдови, а також балканських країн свідчать про пріоритетність географічного фактора над мовним.

Аналізуючи фактори допомоги Україні, бачимо, що географічно близькі до України країни також перебувають серед лідерів за рівнем підтримки нашої країни, тож можемо дійти висновку, що географічний фактор є найважливішим, тому проросійські наративи, які звучать з боку деяких неєвропейських країн, щодо вибіркового прийому біженців, можуть бути впевнено спростовані через те, що попередні хвилі біженців від воєн в Азії чи Африці жодним чином не були спрямовані на сусідні країни, а на відділені від них географічно (і мовно) країни Європи.

І як вже зазначалося вище, фактор прихильного ставлення (підтримки України) і наявності діаспори (соціальних зв'язків), а відтак довоєнний розподіл громадян України серед європейських країн є взаємним доповненням до значущих географічних і мовних факторів.

Висновки з проведеного дослідження. Попри загальні правила ЄС щодо біженців, політика сприяє відмінностям між країнами: від лояльної до небажання надавати будь-який навіть тимчасовий захист. Корені лояльності

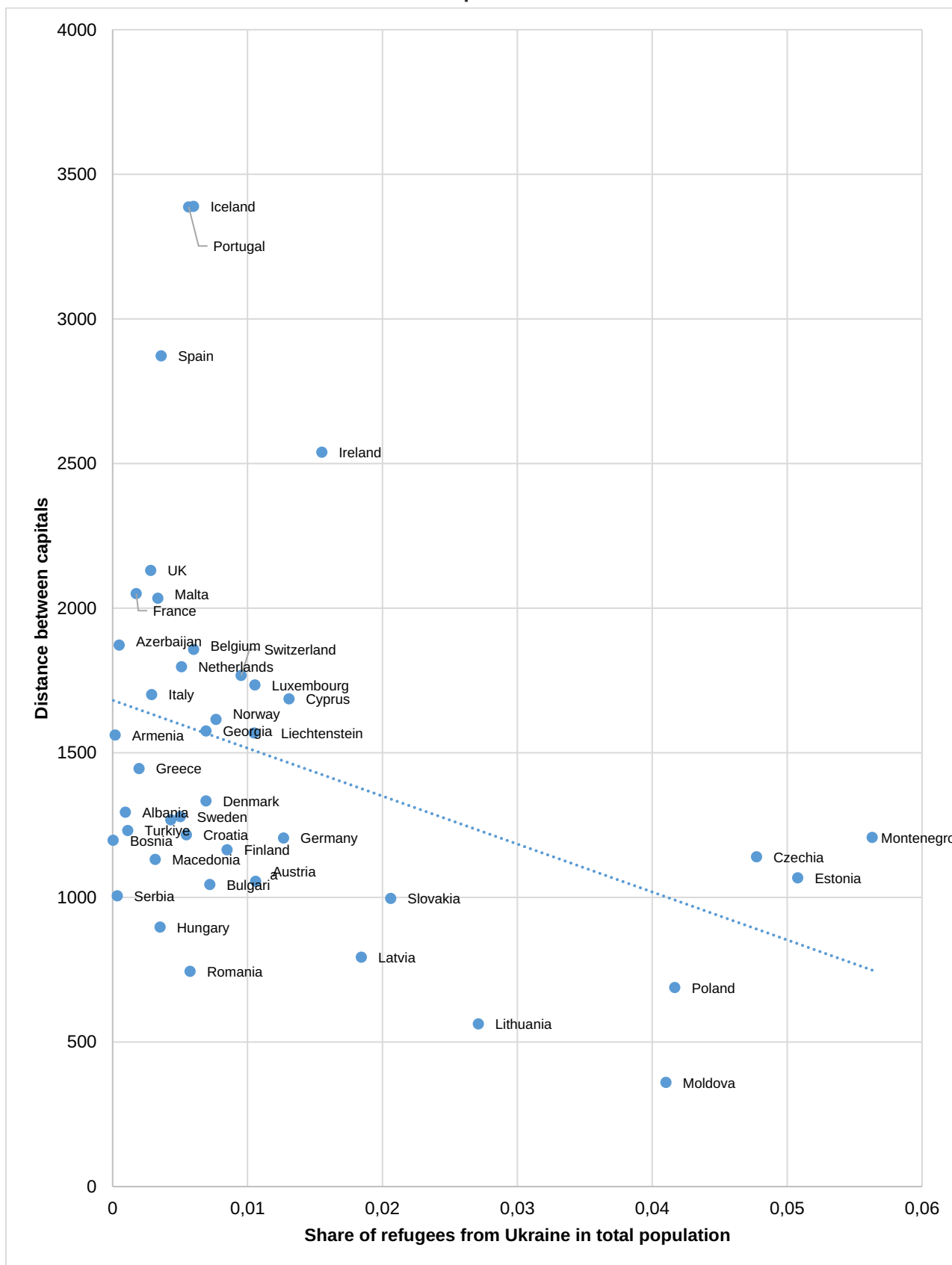
криються у підтриманні репутації «мультикультурності» а також вирішенні проблем заповнення робочих місць трудовими мігрантами. Ряд інших європейських країн, таких як Болгарія, Угорщина, Чехія у небажанні надати тимчасовий притулок керувалися не лише відмінним рівнем культури політики прийняття, а й економічною спроможністю та збереженням стабільності всередині країни.

Проте на широкий загал, слід зазначити, що позиція європейських країн, у питанні прийому українських біженців була більш-менш консенсусною і кардинально відрізнялася від поведінки з шукачами притулку в 2015 році та політики реалізованої під час пандемії COVID-19.

Точно підрахувати скільки шукачів притулку прибуває у Європу складно, в тому числі і біженців з України, бо скажімо, цифра «Біженці з України, зареєстровані для тимчасового захисту» або аналогічних національних схем захисту в Європі може включати кілька реєстрацій однієї особи у двох або більше країнах ЄС; а також реєстрації, які залишаються незавершеними з різних причин; або ж реєстрації біженців, які переїхали далі, у тому числі й за межі Європи [18].

Кореляційний аналіз факторів впливу на напрямки руху біженців з України показав, що економічні та демократичні фактори не були важливими при виборі біженцями місць для захисту, на відміну від географічних і мовних, а також факторів прихильного ставлення (підтримки України) і наявності діаспори (соціальних зв'язків). Також необхідно зазначити, що останні перебувають у тісному взаємозв'язку між собою.

Розподіл українських біженців з урахуванням географічного фактору
поміж країнами ЄС

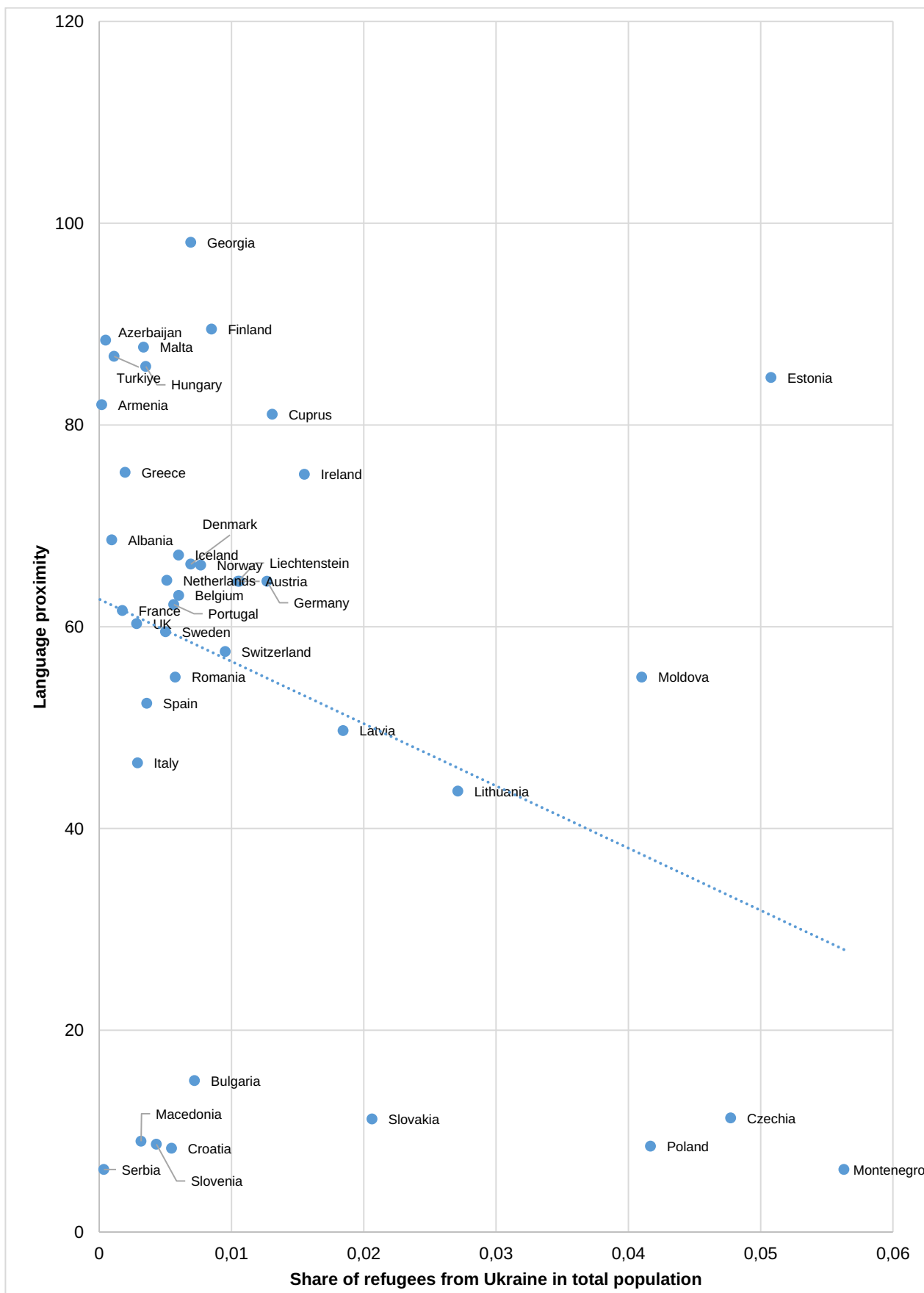

Джерело: складено авторами за матеріалами поданими в таблиці 1

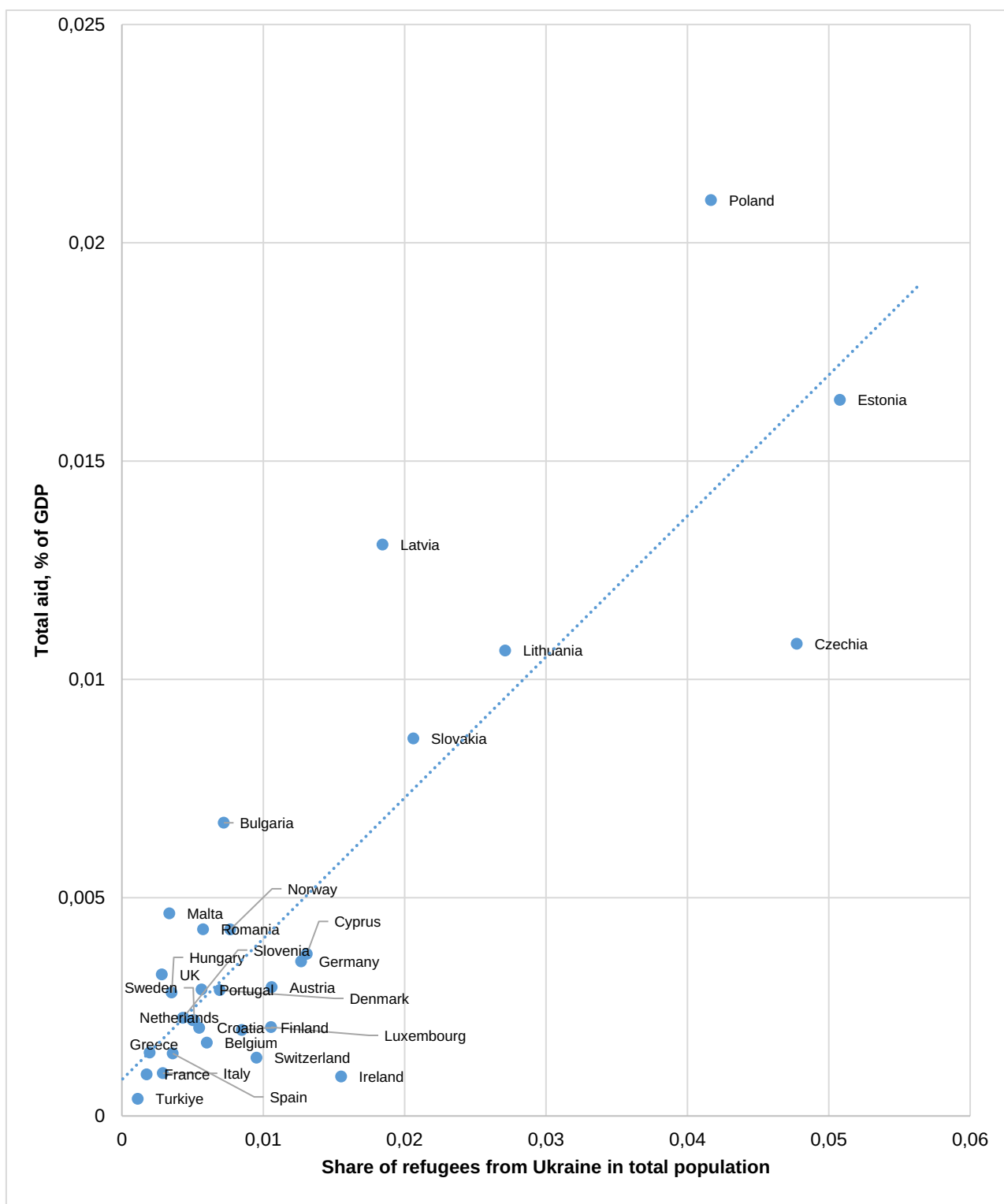
Таблиця 7

Розподіл українських біженців з урахуванням мовної близькості

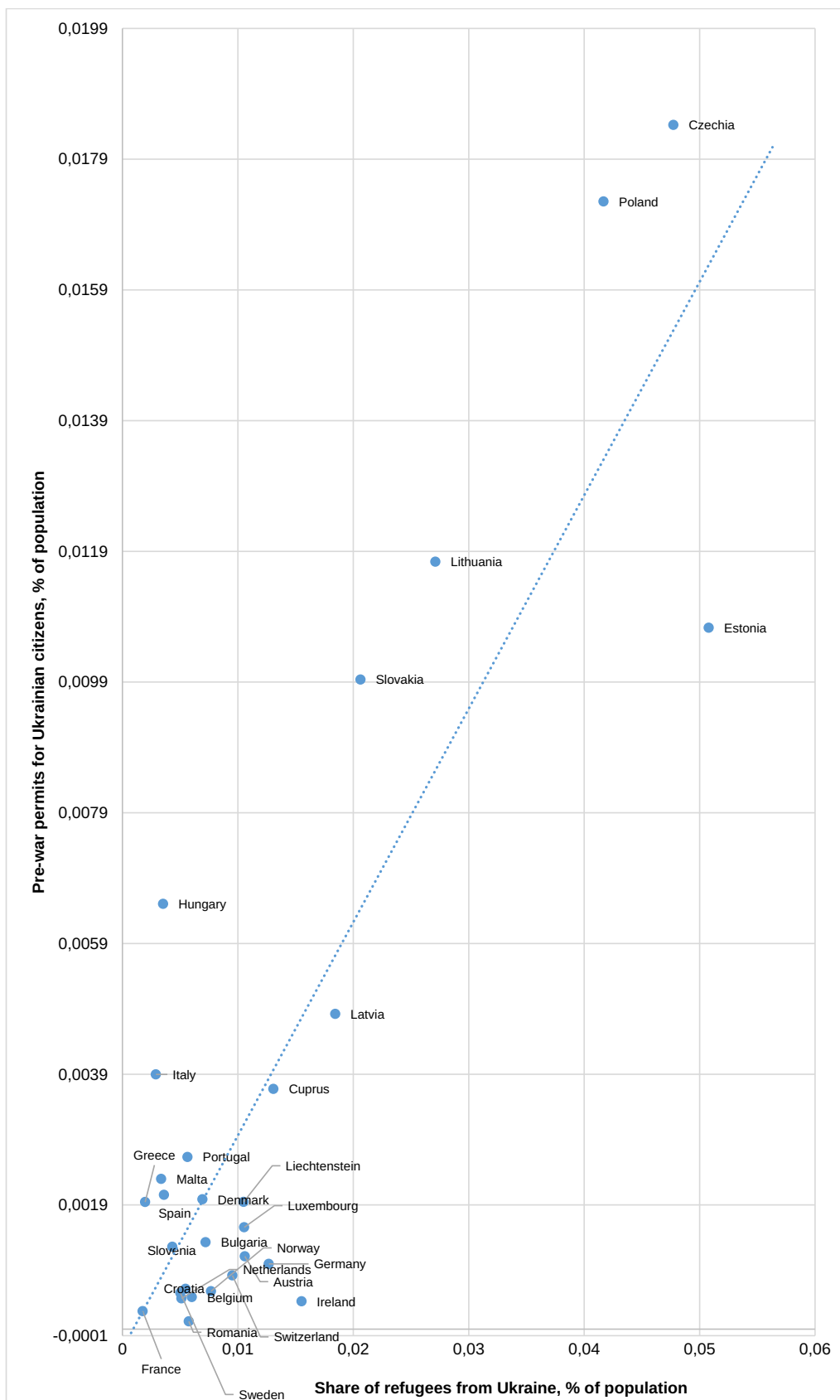
Джерело: складено авторами за матеріалами поданими в таблиці 1

Розподіл українських біженців з урахуванням допомоги (у % від ВВП)

Джерело: складено авторами за матеріалами поданими в таблиці 1

Розподіл українських біженців за кількістю дозволів для українських громадян виданих до початку війни

Джерело: складено авторами за матеріалами поданими в таблиці 1

Питання економічних та політичних наслідків вимушеної міграції з України для країн ЄС, як і для самої України вимагає подальшого дослідження та аналізу. Цікавим є також питання, наскільки виправданими залишаться очікування деяких європейських урядів, щодо заповнення робочих місць в межах окремих галузей, які критично потребували трудових мігрантів, особливо після пандемії.

REFERENCES:

1. Ayaz A., Wadood A. (2020). An Analysis of European Union Policy towards Syrian Refugees. *Journal of Political Studies*, vol. 27, no. 2, pp. 1–19.
2. Almustafa M. (2021). Reframing refugee crisis: A “European crisis of migration” or a “crisis of protection”? *Environment and Planning C: Politics and Space*, vol. 40(5), pp. 1064–1082. DOI: <https://doi.org/10.1177/2399654421989705>.
3. Barlai M., Faehrich B., Griessler C., Rhomberg M. (2017). *The Migrant Crisis: European Perspectives and National Discourses* (Studien zur politischen Kommunikation). LIT Verlag.
4. Clemente-Suárez V.J., Navarro-Jiménez E., Moreno-Luna L., Saavedra-Serrano M. C., Jimenez M., Simón J. A., Tornero-Aguilera, J. F. (2021). The Impact of the COVID-19 Pandemic on Social, Health, and Economy. *Sustainability*, vol. 13(11), p. 6314. DOI: <https://doi.org/10.3390/su13116314>.
5. Crawley H. (2021). The Politics of Refugee Protection in a (Post)COVID-19 World. *Social Sciences*, vol. 10(3), p. 81. DOI: <https://doi.org/10.3390/socsci10030081>.
6. Delardas O., Kechagias K.S., Pontikos P.N., Gianos P. (2022). Socio-Economic Impacts and Challenges of the Coronavirus Pandemic (COVID-19): An Updated Review. *Sustainability*, vol. 14(15), p. 9699. DOI: <https://doi.org/10.3390/su14159699>
7. Dräger L., Gründler K., Potrafke N. (2022). Political Shocks and Inflation
8. Expectations: Evidence from the 2022 Russian Invasion of Ukraine, CESifo Working Paper, No. 9649, Center for Economic Studies and ifo Institute (CESifo), Munich.
9. Eurostat. (2021, March). Migration and migrant population statistics – Statistics Explained. Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics.
10. European Commission. (2022). Temporary protection. Available at: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/common-european-asylum-system/temporary-protection_en.
11. Greussing E., Boomgaarden H.G. (2017). Shifting the refugee narrative? An automated frame analysis of Europe’s 2015 refugee crisis. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 43(11), 1749–1774. DOI: <https://doi.org/10.1080/1369183x.2017.1282813>.
12. Hunger S., Hutter S., Kanol E. (2023). The mobilisation potential of anti-containment protests in Germany. *West European Politics*, 46(4), 812–840. DOI: <https://doi.org/10.1080/01402382.2023.2166728>.
13. Huntington, S. P. (1993). The Clash of Civilizations? *Foreign Affairs*, 72(3), 22–49. DOI: <https://doi.org/10.2307/20045621>.
14. Mikelatou, A., & Arvanitis, E. (2019). Multiculturalism in the European Union: A Failure beyond Redemption? *The International Journal of Diversity in Organizations, Communities, and Nations: Annual Review*, 19(1), 1–18. DOI: <https://doi.org/10.18848/1447-9532/cgp/v19i01/1-18>.
15. Modood, T. (2006). Ethnicity, Muslims and higher education entry in Britain. *Teaching in Higher Education*, 11(2), 247–250. DOI: <https://doi.org/10.1080/13562510500527826>.
16. *Multiculturalism: Roots and Realities*: Trotman, C. James: 9780253214874: Amazon.com: Books. (2023). Available at: <https://www.amazon.com/Multiculturalism-Realities-C-James-Trotman/dp/0253214874>.
17. Novel coronavirus (COVID-19) deaths by country worldwide 2023. (n.d.). Statista. Retrieved April 30, 2023. Available at: <https://www.statista.com/statistics/1093256/novel-coronavirus-2019ncovdeaths-worldwide-by-country>.
18. Pertwee, E. (2020). Donald Trump, the anti-Muslim far right and the new conservative revolution. *Ethnic and Racial Studies*, 43(16), 211–230. DOI: <https://doi.org/10.1080/01419870.2020.1749688>.
19. UNHCR. (2022, December 6). Ukraine Refugee Situation. [Data.unhcr.org](https://data.unhcr.org/); UNHCR. Available at: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>.
20. 19. Ramji-Nogales, J., & Goldner Lang, I. (2020). Freedom of Movement, Migration, and Borders. *SSRN Electronic Journal*. DOI: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3783922>.
21. Ruxandra Paul. (2020). Europe’s essential workers: Migration and pandemic politics in Central and Eastern Europe during COVID-19. *European Policy Analysis*. DOI: <https://doi.org/10.1002/epa2.1105>.
22. Puar, J. K., & Rai, A. (2002). Monster, Terrorist, Fag: The War on Terrorism and the Production of Docile Patriots. *Social Text*, 20(3), 117–148. Available at: <https://muse.jhu.edu/article/31948>.